

Herco Lim: Literatuur, een feest!

Op woensdag 15 maart was in het Nederlands Congresgebouw in Den Haag de vierde aflevering van 'BulkBoeks Dag van de Literatuur', het grootste literaire festival in Nederland waar zo'n 6500 scholieren aan mee doen. Gedurende de hele dag konden ze kijken, luisteren, praten met en vragen stellen aan onder andere Kader Abdolah, Remco Campert, Hugo Claus, Hella S. Haasse, Yvonne Keuls, Jos Vandelloo, Leon de Winter, Dirk van Weelden, Joost Zwagerman.

6500 jongeren

Ruim een uur van te voren stroomden de eerste scholieren de centrale hal van het Nederlands Congresgebouw binnen. Zittend op de trappen, sloffend met hun handen in hun zakken, kletsend en giechelend, wachtten ze op de opening. Naarmate de hal voller en voller werd, kon ik me steeds beter een voorstelling maken van het aantal '6500 jongeren' dat mij al vaak ter ore was gekomen. Lopen van A naar B betekende zwoegen door de menigte.

Het aantal inschrijvingen voor deze dag is wel twee keer zo groot, maar dat zou organisatorisch niet meer te overzien zijn en daarom breidt BulkBoek het festival ook niet uit. Wel zijn er plannen voor een Vlaamse versie, zo zei Gerben Kuipers, bestuurslid van Stichting BulkBoeks Dag van de Literatuur in het NRC Handelsblad.

Al vroeg in de morgen bleek hoe populair Youp van 't Hek was. Iedereen wilde een kaartje bemachtigen voor zijn voorstelling later die dag. Hij bleek in elk geval te populair voor de informatiebalie, waar je de kaartjes kon krijgen, want die brak van zijn voetstuk onder het gewicht van zoveel duwende scholieren. Nadat de balie verplaatst was en de kaartjes vergeven waren, verliep alles weer op rolletjes.

Het programma

Alle scholen waren van te voren ingedeeld in groepen die zich na de opening verdeelden over zeven verschillende zalen, de centrale hal en de foyers. In twee zalen lazen schrijvers voor en dat werd afgewisseld met muziek en cabaret. In twee andere was gelegenheid om vragen te stellen aan auteurs en werden er discussies gevoerd. Op het Open Podium kwamen een heleboel gasten hun zegje doen. Cabaret en toneel stonden de hele dag centraal in weer een andere zaal. Bovendien was er door de organisatie een bioscoop gemaakt waar drie verfilmingen van Nederlandstalige literaire werken draaiden. In de hal vormden een groot aantal stands samen de informatiemarkt en naast het verzamelen van een grote tas met folders kon iedereen daar een gokje wagen bij het Literaire Rad van Avontuur, al likkend aan een vers geschept Italiaans ijsje. Op die markt was ook een plek ingericht waar je in een speciaal daarvoor gemaakt decor op de foto kon gaan met je favoriete gast van de Dag van de Literatuur. Toen ik Jan Montyn zag staan in het decor van dit 'Literaire aandenken' vond ik dat best indrukwekkend. Een hele rustige, bedaarde man, die toch de loopgraven in Rusland tijdens de Tweede Wereldoorlog overleefde, die in Cambodja en Vietnam de ellende van de oorlog aan zijn ogen voorbij zag trekken.

In het kader van het Boekenweekthema 1995, de vijftigste mei, had BulkBoek een tentoonstelling samengesteld met de titel *Vijftig jaar vrijheid*. Al met al een grootschalig, gevarieerd programma, waar je je makkelijk een dagje kon vermaken. Hier volgt het verslag van een wandeling door de verschillende zalen.

De Prins Willem Alexanderzaal

Toen ik de Prins Willem Alexander zaal inkwam, was Jules Deelder net bezig om zijn bijdrage af te sluiten. Er gingen veel lachsalvo's op in de zaal en als slot deelde hij boeken uit. Eerst gooide hij enkele exemplaren het publiek in, maar daarna zette hij een doos neer op het toneel en iedereen moest zelf maar pakken. Na een kleine aarzeling stoven de leerlingen naar het podium om een boekje te bemachtigen. Jules Deelder was klaar en

vertrok onder luid applaus de coulissen in. Nelleke Noordervliet verontschuldigde zich voor haar schorre stem, omdat ze de avond daarvoor bij het boekenbal was geweest. Ze las voor uit *De naam van de vader*, nadat ze een korte inleiding had gegeven over het verhaal aan het publiek. Tim Krabbé anticepeerde met zijn korte verhaal *Waterproef* op de vraag hoe hij een verhaal schrijft. Ook Harry Mulisch stond hier op het podium. Hij schrijft goeie boeken, maar leest housterig voor.

Naast de voorlezende auteurs konden de leerlingen genieten van *Crème Fraîche*. Met sketches en liedjes uit hun programma *Sèc* vermaakten zij het publiek. Ook de uit Oost-Knollendam afkomstige band *De Kift* zorgde voor de nodige afwisseling in de Prins Willem Alexanderzaal. Deze band zingt en vertelt zeer energiek verhalen onder begeleiding van gitaar, drum en andere (blaas)instrumenten. Ze maken vrije bewerkingen van bijvoorbeeld verhalen uit *Draußen vor der Tür* van Willem Borchert of gedichten van Jan Arends. Hun cd *Krankenhaus*, verpakt in een sigarendoosje, was daar ook te koop.

De Rembrandtzaal

In de Rembrandtzaal werden deze dag drie films getoond. Eerst *Pastorale 1943*, naar het boek van Simon Vestdijk, gevolgd door de verfilming van *Oeroeg* van Hella S. Haasse. De derde film die aan bod kwam, was *Als twee druppels water* naar *De donkere kamer van Damokles* van Willem Frederik Hermans.

Oeroeg, een soort vervolg op het boek, sprak de jongeren het meeste aan en de kaartjes voor die film waren ook in een mum van tijd vergeven. Tijdens de film was het stil en iedereen zat ingespannen te kijken. Dat *Als twee druppels water* werd gedraaid is heel bijzonder, want die film is verder nooit te zien. Toen ik daar naar ging kijken was ik verbaasd dat de film zwart-wit is. Hoewel van te voren de belangstelling voor *Als twee druppels water* minder groot was – iedereen wilde naar *Oeroeg* – was ook nu de zaal vol.

De Jan Steenzaal

In de Jan Steenzaal was een podium ingericht voor een panel, waarin enkele auteurs vragen

beantwoordden van leerlingen. Het panel stond onder leiding van Joan Boonstra, Alida Neslo of Maarten Spanjer. Naast vragen over de boeken zelf, ging de interesse van de leerlingen vaak uit naar hoe een schrijver nu eigenlijk een boek maakt, waar hij zijn inspiratie vandaan haalt, hoe belangrijk de mening van een criticus is.

Adriaan van Dis vertelde dat hij zijn boeken eigenlijk nog altijd schrijft tegen de stoere jongens op het schoolplein door wie hij altijd werd gepest. Renate Dorrestein schrijft eigenlijk over elke man die haar pad kruist. 'Heeft u iets tegen mannen?' vroeg een leerling. 'Ja, enorm.'

Lydia Rood zei dat ook een criticus maar een lezer is, maar één lezer. Ronald Giphart liet daar zijn *Vakantieboek voor de literatuur* zien dat voor hilariteit en gelach zorgde. Er zitten onder andere een aankleedpop van Maarten 't Hart in en een masker van Harry Mulisch met een gat voor een pijp, 'om zelf te maken.'

Een mooi voorbeeld van de kritische blik van leerlingen was dat Bart Vos als verpersoonlijking van alle bergsporters aan de schandpaal genageld werd: 'Het is toch wel schandalig dat al die bergbeklimmers hun rot-zooi zo achterlaten op de bergwanden, wat een milieuvervuiling!'

De Paulus Potterzaal

Met zijn ogen dicht droeg Mustafa Stitou heel gedreven zijn gedichten voor. Ontdekt door Remco Campert publiceerde hij vorig jaar als eerste dichter van Marokaanse afkomst een dichtbundel in het Nederlands, getiteld *Mijn vormen*. Hij werd gevolgd door een camera-ploeg van de Ikon. Naast Mustafa Stitou zelf, interviewde die ploeg ook enkele leerlingen die zijn gedichten hadden gelezen. Net zoals in de Prins Willem Alexanderzaal was het programma hier ook heel afwisselend, want naast de voorlezende auteurs kon je genieten van bijvoorbeeld Huub van der Lubbe, die liedjes zong, terwijl hij zichzelf begeleidde op gitaar. Toen er een verzoekje uit het publiek kwam, lachte hij: 'dat ligt een beetje ingewikkeld, want dat heeft wel vier akkoorden'. Ondanks dat hij niet gewend is om gitaar te spelen klonk *Als ze er niet is* erg gevoelig en zong hij een gedicht van Hans Andreus dat door de

Marga Minco omringd door leerlingen. Foto: Chris van Houts.

gitarist van De Dijk op muziek is gezet. Iemand vertelde me dat hij het erg mooi vond toen Halil Gür naast zijn Nederlandse gedichten ook een gedicht in het Turks voordroeg: alleen de klanken maakten al veel duidelijk. Door de opstelling van het podium en het geringe aantal stoelen vond ik hier een heel intieme sfeer hangen, waarin goed geluisterd, gekeken en gelachen kon worden.

De Mondriaanzaal

Voorzichtig deed ik de deur van de Mondriaanzaal open, maar door het lawaai dat ik mee nam uit de hal keken enkelen, terecht, geërgerd om. Op het podium stond een kale boom en de grond was bezaaid met bladeren tijdens de uitvoering van Van Nieuwmeegen door Theaterbedrijf Oriënt. Ik durfde nauwelijks meer adem te halen toen ik daar als indringer stond, ik ben snel weer weggegaan.

's Middags kwam ik terug en toen was de zaal zo ontzettend vol. Op de trap, langs de kant, overal zaten en stonden de leerlingen voor het optreden van Youp van 't Hek (na de informatiebalie hebben de scholieren de zaal gelukkig niet afgebroken). Hij was tijdens, maar ook na zijn optreden in zijn element en ging na zijn voorstelling naar het Open Podi-

um om daar te zingen. In de Mondriaanzaal was Hans Dorrestijn intussen op het podium verschenen met zijn gortdroge humor. Hij gaf onder andere een aantal dieptepunten van een dagje pretpark: 'Een ijsje met zand, Prins Claus en ik voor één lachspiegel.'

Marga Minco

Naast het programma in de zalen zag je ook de hele dag groepjes scholieren in een hoekje zitten met een auteur. Ze konden vragen stellen aan een van de aanwezige schrijvers. Heel bijzonder was het dat Marga Minco aanwezig was. Zelden treedt zij in de publiciteit maar voor de Dag van de Literatuur maakte ze een uitzondering. Het was mooi om te zien hoe zij met een groep leerlingen aan het praten was en op een gegeven ogenblik uitlegde dat zij in haar boeken herinneringen in het heden zet om ze sprekender te maken. 'De manier waarop u over de gebeurtenissen in de oorlog schrijft, is zo koel, waarom schrijft u daar zo over?' was de vraag van een van de uit België afgereisde scholieren. 'Zo schrijf ik nu eenmaal,' antwoordde ze. Sommigen vonden het daardoor niet emotioneel. Een meisje waarmee ik na afloop nog even sprak, was het daar niet mee eens. Zij vond de drie boeken die zij

Ruim 6.500 leerlingen bezochten BulkBoek's Dag van de Literatuur. Foto: Chris van Houts.

van haar had gelezen door die stijl juist heel sterk. Op het laatste moment had zij te horen gekregen dat ze dit gesprek bij mocht wonen en was zodoende toch in de gelegenheid om meer te weten te komen over Marga Minco. Toen ik haar vroeg hoe zij de dag vond, antwoordde ze dat ze het tot nu toe fantastisch vond. Dat straalde ook helemaal van haar gezicht!

Vijftig jaar vrijheid

Ter gelegenheid van de vijftigste 5 mei was door BulkBoek een tentoonstelling samengesteld. Aan de hand van foto's, stukjes uit boeken, krantenknipsels, persoonlijke voorwerpen van auteurs, een ouderwetse radio kreeg de bezoeker een impressie van de Tweede Wereldoorlog en hoe daarover geschreven is. De tentoonstelling ging niet alleen over de oorlog, maar liet ook zien hoe mensen vandaag de dag met vrijheid omgaan. In de vitrines en op de panelen van *Vijftig jaar vrijheid* was dat te zien, maar leerlingen waren zelf ook in de gelegenheid om hun mening te geven over 'vrijheid'. In de foyer van de Paulus Potterzaal stond namelijk een aantal computers, in de zogenaamde 'BulkBoek-redactieruimte', waar iedereen die dat wilde zijn mening of bood-

schap kwijt kon; niet alleen over vrijheid, maar bijvoorbeeld ook over een boek of een schrijver. Al die gegevens zijn verzameld en vormen een onderdeel van het *Festival magazine* dat onlangs is verschenen bij BulkBoek naar aanleiding van deze dag. Daarnaast bevatten de computers allerhande informatie over de auteurs en artiesten die aanwezig waren en hadden sommigen de weg naar de spelletjes gevonden.

De afsluiting

De dag was begonnen in de Prins Willem Alexanderzaal met Paul de Leeuw. Daar was ook de afsluiting, verzorgd door de *Osdorp Posse*. Deze rap-groep uit Amsterdam vulde de zaal tot de nok toe met het geluid van hun Nederlandstalige rap-teksten. De eerste rijen gingen helemaal uit hun dak. Hossen, springen, meezingen en 'stage-diving' zorgden voor een spetterende finale en dat is ook wat past bij dit evenement. Van Bart Chabot mag er elke week zo'n dag zijn, zegt hij in het *Festival magazine*. Daar zal hij toch nog even op moeten wachten, want de vijfde aflevering van BulkBoek's Dag van de Literatuur is in maart 1997, op de eerste dag van de Boekenweek.